

Chuyện “cô đầm thép” Eiffel

Ngày rời Paris, một buổi chiều thu, người viết đã kịp nhốt chuyện đời của “cô đầm thép” - khi đó đã hơn 100 tuổi - vào một chiếc lồng pha lê trong suốt, mà thời gian nào có khiến tàn phai... “Cô đầm thép” không già ấy đang tạm thời không có khách vì con corona...

Nhìn từ xa hoặc qua hình chụp cũng từ xa, tôi trông có vẻ mảnh mai. Thiệt ra, nếu đứng dưới chân tôi nhìn ngược lên, mới thấy kinh hồn. Cha tôi - ngài Gustave Eiffel khả kính - cùng các cộng sự đã cho hàng triệu thanh thép đan chằng chéo lên nhau, để tạo ra tôi. Vậy nên người tôi toàn sắt thép - lúc ban đầu lên tới hơn 10.000 tấn và tôi cũng cao lêu nghêu, đến 300 mét.

Tôi sở hữu đến bốn chân lặn; mỗi chân to như một tòa nhà cao tầng. Hình dáng thì trông gần giống với các kim tự tháp Ai Cập; chỉ khác ở chỗ các cạnh của người tôi hơi cong cong chứ không thẳng thớm như họ.

*Không đông người tới thăm tôi, ngay trước lệnh cấm; giờ thì chẳng còn ai tới nữa.
(Ảnh do chị Claude Carroubourg ở Paris chụp.)*

Choáng rồi thích thú

Nhiều người nhìn tôi rồi bị... choáng. Nhưng sau khi leo lên người tôi, họ lại thấy thích quá trời luôn. Chỉ mới tới thất lung không thôi, gió đã lồng lộng thốc vào mặt họ. Rồi họ được chiêm ngưỡng một Paris đẹp tuyệt vời, với biết bao công trình kiến trúc, nhà cửa kéo dài đến tận chân trời.

Những công trình kiến trúc gần tôi thì có cung điện Chaillot, vườn Trocadéro, công viên Champ de Mars, trường Võ bị...

Tôi cũng chỉ đứng cách một quãng ngắn với dòng sông Seine khá nổi tiếng ở Việt Nam:

Paris có gì lạ không em?
Mai anh về giữa bên sông Seine
Anh về giữa một dòng sông trắng
Là áo sương mù hay áo em?

Đoạn trên được trích từ một bài thơ của thi sĩ Nguyễn Sa. Dễ thương ghê: nhẹ nhàng, lãng mạn. Sau này nhạc sĩ Ngô Thụy Miên đã phổ nó ra nhạc nữa, với những nốt thánh thót như trời như chảy trên dòng sông. Rất đồng điệu với bài thơ, đúng không?

Sông Seine, đương nhiên, phải nổi tiếng ở Pháp rồi. Đối với những người học văn chương Pháp, từng đến Paris, nó còn là kỷ niệm. Đặc biệt là về cây cầu Mirabeau bắt từ nhờ một sáng tác của thi sĩ Guillaume Apollinaire: “Dưới chân cầu Mirabeau”.

Đoạn đầu bài thơ đã được khắc lên bảng đồng gắn vào một tấm bia đá ở đầu thành cầu. Tôi thấy, nếu ghi cả tiếng Pháp ra đây thì dài quá, nên chỉ ghi phần dịch thoát nó ra tiếng Việt.

Dưới chân cầu Mirabeau, dòng sông Seine trôi trôi
Cùng chuyện tình của đôi ta
Mà hãy nhớ niềm vui luôn tới sau những ưu phiền
Khi màn đêm buông xuống thì giờ đã điếm
Ngày lại ngày, tôi vẫn còn đây

Thơ của ông này không dấu câu nghe. Mà phải mở ngoặc nói thêm: Nhạc sĩ Phạm Duy cũng đã làm cho nhiều người ở Việt Nam biết tới Apollinaire vì đã phổ nhạc một bài thơ của thi sĩ lừng danh nước Pháp này – bài “Vĩnh biệt”. Nhạc sĩ tài danh đất Việt đã cho nó thành “Mùa thu chết” khi vào nhạc với giai điệu – ôi chu choa, sao mà đẹp dễ đến thế!

Ông đã “biến tấu” bài thơ năm câu này ra như sau:

Ta ngắt đi một cụm hoa thạch thảo
Em nhớ cho: Mùa thu đã chết rồi!
Ôi ngắt hương thời gian mùi thạch thảo

Em nhớ cho rằng ta vẫn chờ em.
Vẫn chờ em, vẫn chờ em
Vẫn chờ....
Vẫn chờ... đợi em!”

Nhạc sĩ Phạm Duy đã phổ nhạc bài “Vĩnh biệt” của Apollinaire thành “Mùa thu chết” đó. (Ảnh lấy trên mạng.)

Bùi Giáng cũng đã dịch bài thơ đến... ba lần luôn. Lần đầu thế này:

Ta đã hái nhành lá cây thạch thảo
Em nhớ cho, mùa thu đã chết rồi
Chúng ta sẽ không tao phùng được nữa
Mộng trùng lai không có ở trên đời
Hương thời gian mùi thạch thảo bốc hơi
Và nhớ nhé ta đợi chờ em đó...

Nhiều thi sĩ Pháp từng mang thạch thảo - bruyère vào thơ của mình. Nhưng hẳn nó đời đời gắn liền với “Vĩnh biệt” và “Ngày mai, ngay từ lúc bình minh” của Victor Hugo, một số người am hiểu văn chương Pháp nói thế.

Chiều tà, quá tuyệt

Hãy tiếp tục với chuyện của tôi nhé. Những ai “chịu chi” để lên tới đầu của tôi, sẽ được vào phòng làm việc trước đây của cha tôi. Nó như một căn hộ chung cư hai phòng ngủ với đầy đủ tiện nghi. Từ cửa sổ, sẽ ngắm được toàn cảnh Paris luôn - vào buổi chiều tà,

khi phở xá từ từ lên đèn, trông còn hết sảy hơn, ngon hơn so với ngấm từ thất lung tôi nhiều! Tôi là cư dân của Kinh đô Ánh sáng mà!

Nhìn qua cái cửa sổ, sẽ thấy hết: những chỗ ăn chơi không sạch; những chỗ ăn chơi thơ mộng; những nơi mua sắm... Thấy cả nhà thờ, cung điện, phố thượng lưu, phố văn nghệ sĩ....

Nhân nói tới văn nghệ sĩ, tôi cũng muốn kể thêm một số chuyện liên quan tới họ.

Trước khi tôi chào đời hai năm, giới văn nghệ sĩ ném đá cha tôi và tôi toi bời. Họ - trong đó có những nhà văn “cộm cán” như Guy de Maupassant, Sully Prudhomme, Alexandre Dumas con – đã ký cả kiến nghị đăng trên tờ Thời đại – Le Temps số ra ngày 14/12/1887, bảo phải cho tôi... chết đi cho rồi. (Nhưng rõ là sau đó, chính họ lại tung hê cha tôi và tôi tới tận trời xanh luôn.)

Họ vào đề bản kiến nghị 553 chữ như thế này: “Chúng tôi, những nhà văn, họa sĩ, nhà điêu khắc, kiến trúc sư và những người đam mê vẻ đẹp thuần khiết của Paris, với tất cả sức mạnh, sự phần nộ của mình, nhân danh nghệ thuật và lịch sử nước Pháp đang bị đe dọa, cực lực phản đối việc xây dựng cái tháp Eiffel vô dụng và xấu xí đó...”

Một giai thoại buồn cười về chuyện họ ghét tôi: Guy de Maupassant từng cho biết ông chẳng có chút cảm tình nào với tôi cả. Vậy mà, sinh tiền, ông nhà văn này lại... ăn trưa hầu như mỗi ngày tại một nhà hàng trong người tôi. Khi được hỏi lý do, ông trả lời, đại ý: Đó là nơi duy nhất ở Paris ông không phải nhìn thấy... tôi ngay trước mặt!

Đương nhiên, cha tôi rất buồn phiền vì bị phản đối, nhưng ông vẫn cố sao cho tôi được ra đời. Những gì diễn ra sau đó đã chứng minh việc sinh ra tôi là hoàn toàn đúng. Bởi khi đã sừng sững đứng lên rồi, tôi được khá đông người bỏ nhào tới leo lên người, chui dưới chân, vì tôi cũng là cổng chào của Hội chợ Thế giới năm 1889 nữa. Rất nhanh chóng, tôi trở thành biểu tượng của sự hiện đại tiên phong kiểu Pháp. Với thời gian, hình ảnh của tôi đã gắn liền với Paris cũng như trở thành biểu tượng nổi tiếng toàn cầu của cả nước Pháp.

Và giới văn nghệ sĩ đã... kịp ngả theo chiều gió, quay ngoắt 180 độ, không tiếc lời ca ngợi cha tôi và tôi.

Guillaume Apollinaire – người khiến cho cầu Mirabeau bắt tử như nói ở trên –, chẳng hạn, đã mang tôi vào nhiều bài thơ của ông.

Trong tập “Rượu”, mà bài về cầu Mirabeau cũng có mặt, ông viết về tôi – không vắn điệu, không mấy dễ hiểu - như sau, ngay đầu bài “Khu vực”:

Cuối cùng em cũng chán ngấy cái thế giới cũ kỹ này

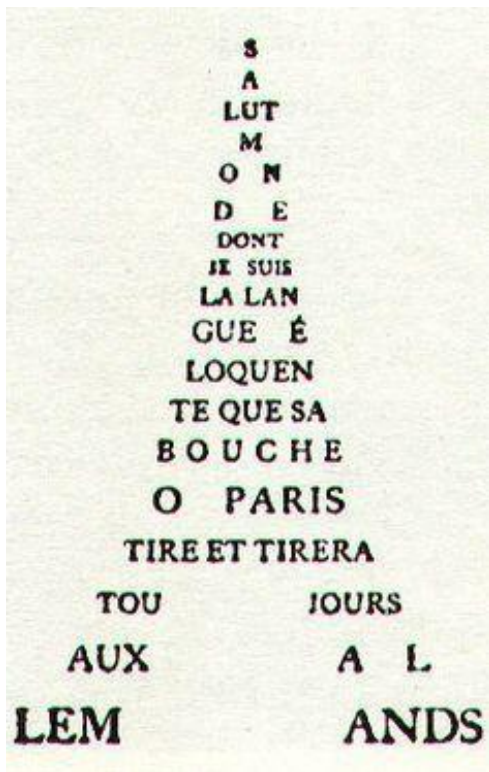
Ôi em kẻ chán cừu hời tháp Eiffel đoàn cừu của em là những cây cầu kêu be be sáng nay

Chú ý tiếp là thơ của ông rất ngược đời: không dấu chấm nào cả! Bài “Khu vực” cũng khó hiểu vì nó ra đời lúc ông thi sĩ này đã ngã hẳn theo trường phái siêu thực.

Có người cho rằng hai câu trên có thể được cắt nghĩa như sau: Em – cô đầm thép Eiffel - làm cho tôi đây liên tưởng tới một phụ nữ chần chừ. Và em thì đang buồn phiền khi nhìn cõi nhân gian, với những con người hành xử y như đám cừ vậ.

Ít khách, càng tuyệt

Sau này, trong tập “Calligrammes những bài thơ của hoà bình và cuộc chiến 1913-1916”, Apollinaire đã “sắp xếp” một bài thơ chỉ hai câu theo hình dáng của tôi. Đây được cho là một thử nghiệm kỹ thuật thơ mới; ít khó hiểu hơn.

*Thơ “tuyên truyền” cho sức mạnh Pháp của Apollinaire, theo hình dáng của tôi.
(Chụp lại, từ mạng.)*

Bài thơ từng được dịch ra tiếng Việt, không vần điệu, không dấu câu, như sau :

Chào thế giới mà tôi là cái lưỡi quá thuyết phục hơn cái miệng kia
Ôi Paris cứ bắn và tiếp tục bắn vào những người Đức đó

Bài thơ đã ghi dấu ấn quan trọng trong đời tôi bởi thi sĩ dùng tôi như một biểu tượng tuyên truyền cho sức mạnh của Pháp trước Đức.

Sau khi trải qua hai cuộc Thế chiến, mà “không đến nỗi nào”, tôi đã đón không biết cơ man nào là du khách của đủ các nước.

À trước đây còn có tin đồn cho rằng một triệu phú (tiền euro) người Pháp gốc Việt muốn rước tôi về nuôi dưỡng nữa chớ. Nghe thích quá. Nhưng tin đồn chỉ là tin đồn mà thôi.

Thiệt ra, vị doanh nhân gốc Việt này - ông Hoàng Chúc - muốn mua lại công ty Tháp Eiffel, vốn dĩ chẳng dính dáng gì đến tôi nữa. Nó do cha tôi thành lập để nuôi nấng tôi trong giai đoạn đầu đời mà thôi. Nhưng từ lâu, tôi đã là người nhà của toàn thành phố Paris, chẳng ai rước được về nhà cả đâu.

Chuyện liên quan đến Việt Nam nữa là hồi xưa, cha tôi cùng cộng sự từng thiết kế giúp cho việc xây dựng một số công trình, trong đó có cầu Tràng Tiền ở Huế. Ở Sài Gòn thì có cầu Móng, cầu Bình Lợi (nay không còn giống nguyên bản), và cái khung sắt đỡ mái vòm chính của Bru điện Trung tâm. À bây giờ có một bản sao của tôi cũng xuất hiện trong công viên Hoàng Văn Thụ, quận Tân Bình của TPHCM. Tỷ lệ thì đúng, nhưng lại nhỏ hơn người thiết của tôi... đến gần 100 lần!

Cần nói thêm về tôi: Chừng 20 năm trở lại đây, du khách thập phương đến thăm đông quá - nhất là từ phương Đông - nên đã kéo theo cả những băng tội phạm - ôi, lại dùng những bản “kiến nghị” không phải nhằm chống đối tôi, mà để tiếp cận rồi lừa, móc túi du khách!

Đó là những nhóm thiếu nữ ba hoặc bốn người, tiếp cận mỗi lần một vài du khách, rồi một cô đưa ra một tấm bảng trên đó có một tờ giấy kiến nghị về một việc nào đó, chẳng hạn, bảo vệ môi trường; mời gọi du khách ký vào bên dưới tờ giấy - trên đó đã có một số chữ ký (giả) rồi - để kiến nghị với các chính phủ rằng phải “bảo vệ môi trường thế giới”. Khi du khách đồng ý, lúi húi ký thì một, hai người trong số họ sẽ nhanh tay móc túi, rạch ba lô... của du khách để lấy cắp đồ.

Những ngày này, không còn ai đến với tôi nữa do có lệnh đóng cửa - chưa biết khi nào mở lại - toàn khu vực sinh sống của tôi rồi. Hy vọng, nhân dịp này, cảnh sát Paris sẽ tìm quét cho hết các băng nhóm “kiến nghị” và lừa đảo khác làm ăn ở khu vực này. Để khi hết dịch, mọi người lại có thể đến đây tung tăng, vui đùa - không đụng phải bọn xấu - giống như cách nay 20 năm.

Ngọc Trân

